

NOVI ROD

3

ZVEZA

1924·V·LETNIK·1925

Novi Rod

izhaja prve dni vsakega šolskega meseca in stane na leto 10 L.
Posamezne številke so po 1 L. — V inozemstvo 12 L. — Izdaja
„Zveza slovanskih učiteljskih društev“ v Trstu.

Vsebina :

POJDI PO ULICI	Str.	33
Stano Kosovel: SVETI MIKLAVŽ	„	34
Ksaver Meško: JESEN	„	35
Josip Ribičič: POGON	„	36
Ivan Albreht: KO JE TONE ODHAJAL V SVET	„	37
Fran Žgur: ROJSTVO	„	40
K. I.: HRANA BOGOV	„	41
Janko Samec: ŠKRATI	„	42
Ksaver Meško: ŽABA IN LASTOVKA	„	44
Poldi Leskovec: SIROTIN SVETI VEČER	„	45
Karol Širok: JEZUŠČEK V ZIBKI	„	45
ZRNA	„	46
KOTIČKARJEM	„	47

(Ugankarji naj potrpijo, pridejo na vrsto v prihodnji številki.)

Urednik : Pahor Jože, Trst, ul. Udine, 35. III. — Uprava : Novi rod,
S. Giovanni - Trieste (Casella postale.) — Uprava za Jugoslavijo :
Marija Kmetova, Ljubljana, Bleiweisova cesta 21.
Tiska Tiskarna „Edinosti“ v Trstu.

NOVI ROD

LETO V.

V TRSTU, DECEMBRA 1924.

ŠT. 3

Pojdi po ulici velikega mesta in boš videl čudesa. Pojdi kadarkoli, poleti ali pozimi, vedno boš strmел, koliko bogastva ima zemlja. Po rekah in po morjih, skozi gozde in puščave in čez visoke gore potuje to bogastvo, da pride sem, v ta vrvež ljudstva, in da se ti bahaško smeje v lice z vseh strani. Karkoli si moreš misliti in kar si ljude včasi le še v sanjah predstavljajo, vse se je nakupičilo tukaj, da mami človeka.

Poglej to blestečo svilo! Še ni dolgo, ko je šumela v predilnici na daljnem vzhodu, v rokah malega Kitajca. Poglej to tkanino iz Kašmirja! Pastirji ob Indusu so čuvali črede koz, iz katerih mehke, tople dlake je nastala tkanina. In te cvetke in okraske, ki jih vidiš na težkem plašču! V avstralskem rudniku je vrtal mož, da se je našla zlata nit, ki so jo uvezli drobni, koščeni prsti v bogato oblačilo. Rdeči rubini, modri zafirji, rumeni topasi, biseri, ki jim ne vemo imena, odkod so ti doma? Z indijskih otočij so prišli in bohotijo v sijajnih dvoranah, ko je zunaj noč in mrz.

Čudovito je, kako je zemlja zvezana z mrežo rok. Kjer rodi in ponuja, tam so roke, ki jemljejo in prekladajo. To uro pali solnce dolgo vrsto črnih nosačev s tovari sladkih dateljev in kokosovih orehov ob širokem Kongu, to uro brije sibirski mrzav karavano dromedarjev z vrečami čaja v Altaju. Človek, konj, mezeg, vol, jak in slon tvorijo križemsvet in ogromni parniki režejo morja in gredo za bogastvi. Sneg pokriva naša polja, ob ravniku žanjejo žito. V svečanu in sušcu orjemo, v Južni Ameriki zorijo polja. In kmalu nato zorijo v Egiptu in takoj potem v Mezopotamiji, dokler ni naposled žetev tudi pri nas. Zemlja je radodarna in nikdar ne počiva. Človek pa grabi, v vseh delih sveta, in si znaša skupaj, da mize šibè pod zakladi. Pojdi po ulici velikega mesta in boš videl čudesa.

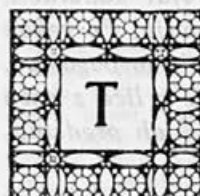
Božič je. Iz vseh oken sije bogastvo, kakor ne bi imelo drugega časa, da se pokaže v svojem bahaštvu. Tu blesti svila iz Kitaja, tam se grmadi volna iz Angore, tam te pozdravljajo skladi dateljev, stopinjo dalje se ti smeje težko grozdje iz Levanta.

Pojdi po ulici in boš srečal otroka belih lic in vdrtih oči. V cunje je zavil in bos in ves droban. Premražen trepeta in glad mu sije iz zenic, sam mrzlični glad. Pojdi po ulici in boš videl.

Stano Kosovel:

Sveti Miklavž.

ista noč pred svetim Miklavžem je bila polna sanj, ki so se vsipale na mojo dušo kakor blaga rosa. Vse, kar sem doživljal vsak dan od jutra do večera, je ostalo nekje daleč v deželi groze, mene pa so prenesle angelske peroti visoko nad oblake, kjer je kraljeval dobri sveti Miklavž z bogatim svetlordečim plaščem vrhu belega oblačila iz čipk. Bil sem v raju. Kraguljčki so pozvanjali drobno in tenko, v sani sta bila vprežena dva belca. Nič niso pele podkve, nič ni žvižgal bič; spredaj na vozu je sedel angel in držal v rokah hermelinaste vojke. Obrnil sem se, da bi poprosil svetnika za ljubeč dar; ali v trenutku so se sani okrenile in se izgubile neznano kam. Prebudil sem se in izpregledal.

Črna šestica na koledarju na steni se mi je priklonila prva v jutranji pozdrav. Tako tolsta in zaokrožena in polna je bila kakor božična potica. Da je bil svetnikov dan tiskan s črno številko, se mi je takoj zamerilo; Miklavžev god se mi je zdel imeniten in takega počaščenja vreden, da bi morala biti številka na steni vsaj rdeča, kakor so natisnjeni vsi veliki prazniki v letu. Črna šestica mi ni dala miru. Čemu ni rdeča? Ali drugi ne praznujejo tega godu tako pobožno kakor jaz?

Dvoje vrat se je odprlo z odločnimi sunki in na hodniku se je oglasil oče. Kmalu potem so prišli nas otroke buditi. Opravi sem jutranjo molitev hitro in se oblekel. Ko sem se še umil, sem šel z ostalimi v sobo k oknu, kjer smo nastavili Miklavžu krožnike z imeni. In glej! Prostor med okni je bil prazen, pod oknom pa je stala češnjevo pobarvana miza z dvema klopema. Krožniki so bili polni sadja, slaščic, zvezkov, map in svinčnikov. Tudi peresa in igrače so bile med njimi. V čevljih pa so iztezale svoje sloke vratove kvišku vitke kraljice šibe.

Prevzet od pričakovanja, kaj je prinesel svetnik meni, sem jo udrl preko ostalih do svojega krožnika in ga potegnil s pisanega travnika darov, hoteč z njim uteči. Da ne bi tega nikoli storil! Kup se je pomešal, otroci so se začeli dreti da sem jim razmetal reči, in predno sem utegnil huškniti skozi kričečo verigo glav in rok, sem se znašel v koščenih kleščah, ki so me potegnile iz vrveža na prosto. Tam sem moral ostati,

dokler so si ostali razdelili Miklavževe darove. Nekdo je pri tem našel, da mu je igrača zmečkana in pokvarjena. Kdo drugi naj bi jo strl kakor jaz! In vzeli so mi krožnik, peresa, svinčnike, zvezke in mapo ter segli po šibi, ki se je šopirno ponašala v čevljih. Bil sem tepen in sem moral oditi iz sobe praznih rok.

Praznik je bil zame omadeževan, moja duša ponižana, ponos prvorojenca strt. Jabolka in orehe so mi vzeli, slaščice so dobili drugi, zvezke, peresa in svinčnike pa si bom moral zaslužiti s pokoro, so dejali! Bilo mi je hudo, da bi se najrajši razjokal. Udarci s šibo so me skeleli in me napravljali za upornika, kateremu ni več do milosti. Sédel sem v kot in opazoval druge, ki so imeli vsega na prebitek.

Opoldne so me pozvali k mizi. Jed mi ni hotela tektniti. Odrinil sem krožnik z juho od sebe in si zakril obraz z dlanmi. Peklo me je, da je sveti Miklavž tako trdosrčno dopustil ravnati z mano na njegov god! Užaljen sem zlezal v kot in buljil na cesto, katero je izoral sneženi plug. Po cesti so se vlekle dolge sive lise, podobne ostudnim kačam. In kakor ostudna kača se mi je zdel dan, teden in mesec in slednjič vsa zima. Kakor ostudna kača, ki se vleče v nedogled, da ji ni mogoče uzreti repa.

Nič več lepote nisem videl pred seboj, oči so mi venomer uhajale na cesto, ki jo je ponoči tako tiho zapadel sneg in ki so jo ljudje zarana izorali in prevlekli z umazanimi progami. Porodil se je v meni dvom o Miklavževi dobroti in pravičnosti in nič več ni plavalo pred mano Miklavževa prijazna obličje, nič več me ni razvnemala milina svetnikovih oči. Obraz dobrotljivega in pravicoljubnega svetega moža se je nabral v stroge gube in med trepalnice se mu je zagostila mrka črta kakor železen klin. Mesto sanj in darov je gledala vame šiba s svojim krutim udarcem, skelečim kot mraz...

Ksaver Meško:

Jesen.

Že spravljani s polj so sadovi,
in kmetič se jih veseli,
že brijejo hladni vetrovi,
in zime se vse boji.

Le zemlja se veseli je,
od truda spočila si bo,
obilno ljudem je rodila,
in čuti zdaj se trudno.

Pod snegom bo tiho sanjala
in zbiralala novih moči,
da k letu spet sad bo dajala,
rednica, ki vse nas živi.

Josip Ribičič :

Pogon.

rzlo jesensko jutro na Gorenjskem. Megla je tako gosta, da se vlega na obraz in na obleko, in tako neprodorna, da vidiš človeka šele ko stoji pred teboj.

Na gostilniškem dvorišču se zbirajo lovci, lajajo lovski psi in vpijejo gonjači.

Ko so vsi lovci zbrani, zatrobi vodja gonjačev v lovski rog in vsa truma lovcev se odpravi proti gozdu. Vsak lovec zasede svoje stajališče, navadno je to ob robu kake gozdne jase, preko katere kaj rada teče preganjaja žival.

Predno so vsa važna stajališča zasedena, mine dokaj časa. Megla se medtem raztegne in topi v solčnih žarkih. Že šine tupatam skozi gosto vejevje svetel solčni pramen — izgine, se zopet prikaže svetlejši in močnejši — in kmalu žari ves gozd v lepem jesenskem jutru.

Kmalu za lovci se odpravijo tudi gonjači proti gozdu. Ob parobku se ustavijo, gredo narazen in izpustijo pse v goščo. Psi tekajo, vohajoč po mokrih tleh in iščejo z visoko dvignjenim repom sledu. Ko izsledi pes kako sled, zabevska kratko in ostro in se požene po sledu naprej, dokler ne pritečejo do ležišča kake živali. Tu se za hip ustavijo, povohajo v zrak in se zaženo naravnost proti ležišču. Preplašena divjad se dvigne z ležišča in zdirja, zasledovana od lajajočih psov, proti zasedenim stajališčem. Začujejo se prvi streli, klici in udarci gonjačev, ki slede psom in zbijajo z dolgimi gorjačami po deblih, da spode divjad proti stajališčem. Ves gozd odmeva nenavadnega hrupa, ki se veča in veča, dokler ne zatrobi spet lovski rog ter oznani konec lova. Tedaj si vzame vsak lovec svoj plen na rame in krene proti stajališču, radoveden kaj bodo drugi prinesli.

Poldne. Lovci se vračajo in stoje v polkrogu na gostilniškem dvorišču. Ob njihovih nogah na tleh leže trume zajcev, srn in srnjakov in tudi kakšna lesica je vmes. Stojijo lovci, gledajo plen in se pogovarjajo o svojih doživljajih. Ko pa odzvoni poldan, gredo v gostilnico in sedejo za mizo, da se okrepčajo. V začetku ni čuti skoro drugega kot ropotanje žlic in vilic, ko pa se na mizi nagne steklenka in steče rujno vince po žejnih grlih, oživi družba in prične se lovski pogovor. Vsak ve kaj povedati, največ pa laži. A lovcu nikdo laži ne zameri. Tudi zbadljivk ne manjka. Največ jih leti na mestnega škrica, ki je prišel na lov v novi lovski obleki najnovejše mode. Že koj zjutraj ga je napadel neki lovski pes in mu raztrgal nove hlače.

«To je zato», pravi star kmetski lovec, «ker ščene dobro ve kaj spada v gozd in kaj ne!»

«Ščeneta so za enakost!» de drugi. «Zakaj bi bil eden nov, drugi pa v ponošenih oblekah», si misli. «Pa skoči in pregrize — — Na, sedaj smo vsi enaki!»

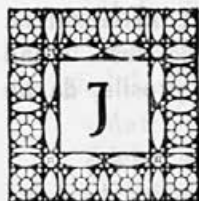
«S škrici je križ!» pripoveduje gonjač na koncu mize, dovolj daleč, da ga gosposdek ne sliši: «Lanskega poletja pride tak le škric k meni in de: „Tako pa tako. Rad bi zasledil srnjaka.“ „Dobro!“ mu pravim. „Idiva v tisto le zapuščeno kočo tam sredi hriba. Tam poleg je jasa. Na jasi pa srnjak. Če se postaviva pred zoro k jasi, pa ga imava.“ In greva v kočo, da tam prenočiva. Leževa v seno in skoro bi že bil zaspal. Pa zaslišim, kako škric vstane s svojega ležišča in se splazi do okenca ter ga zapre. „Saj smo v poletju!“ mu dem. On pa: „Veste, če spim pri odprtem oknu, dobim trganje po glavi!“ „No, naj bo zaprto“, pravim jaz in zaprem oči. A kakor da bi mi nekaj leglo na glavo. Ne morem, pa ne morem zaspiti. „To je od zaprtega okna“, si mislim. Pa se tiho splazim do okna in ga odprem. Precej mi je bilo bolje. Zaspim, spim par ur in še pred zoro se spet zbudim. Zbudim škrica in stopim k oknu. Zaprto! Ponoči, medtem ko sem jaz spal, ga je gosposdek spet zaprl. Nevoljen hočem odpreti okno — pa kaj vidim: okno ni ime'lo šip. Namuznem se in vprašam: „Ali vas, gospod, kaj trga po glavi?“ „O nič, ako spim pri zaprtem oknu“ de on. In jaz: „Pa če šip nima, kakor tole?“ Pa vam skoči k oknu, pogleda, se prime za glavo in zavpije: „Joj, moja glava!“ „Tiho“, dem jaz. A je že bilo prepozno: Nedaleč zalaja srnjak in zašumi vejevje. — Tik mimo kočje je zdiral lep šesterák!»

Bučen smeh sledi temu pripovedovanju. In še predno je smeha konec, že pripoveduje drug lovec podobno zgodbo, ki je morda resnična, morda pa tudi ne.

Ivan Albreht:

Ko je odhajal Tone v svet.

oj, kako mu je bilo tesno, ko je odhajal z doma! Oče in mati sta bila pri njem in bratje in sestre, vsi starejši od njega, so mu govorili o mestu, o visokih hišah in ponosnih palačah, kjer prebivajo sami veseli in srečni ljudje, ki ne vedo, kaj je žulj na roki in hudo na svetu. Zdaj bo še on tak srečen človek in bo imel vse, česar si bo želelo srce. Tista šolska leta minejo naenkrat, potem pa se razgrne pred njim široka bela cesta sreče.

Tako je bilo takrat, ko je imel Tone deset let in se je odpravljal v mestne šole. Slišal je vse, kar so mu pravili, razumel pa ni ničesar. Topo je gledal predse in je vedel samo to, da mora sedaj z doma, k tujim srcem in na tuja pcta. Kakor da jih hoče objeti in se jih okleniti, je romal

njegov pogled po sobi od predmeta do predmeta, in vsak mu je bil drag. Tam na klopi pri srednjem oknu so mu pravili nekoč, da je naredil prve korake. V zapečniku je sedel, ko se je od matere naučil prve molitve; kot za mizo mu je klical jaslice v spomin. Tako tiho, tako skrivnostno je tam, kakor da se še vedno skriva hlevček v mahu in vabi.

«Pridi, tukaj je toplo, pridí, da se ogreješ.»

Tone bi planil tja in bi pokleknil, toda vsi okrog njega govore samo o odhodu in ločitvi... Oj, dom, ti rodni dom!

Kakor je mislil in kakor je gledal, so ga polile solze. Stiskal je ustnice, gledal je v tla in sram ga je bilo, da kaže svojo bolečino; a skriti je ni mogel.

Tedaj je pristopila mati k njemu in ga je prijala za roko. Naenkrat mu je bilo zdaj toplo, tako toplo, kakor še nikoli. Omahnil je k materi in ni več prikrival žalosti. Ostali so začeli odhajati iz sobe. Drug za drugim so se porazgubljali, dokler nista ostala sama, čisto sama. Mehko ga je tolažil njen glas:

«Nikar ne jokaj, dete moje, saj greš v same lepe dni. Koder boš hodil, bo tvoja mati v mislih s teboj. Kadar ležeš zvečer, misli, da tam daleč sanja tvoja mati k tebi; kadar zjutraj vstaneš, ne pozabi, da si bil ob prvem solnčnem svitu ti materina edina misel... Božič se vrne in takrat prideš pogledat domov. Vse mi boš povedal, kar te bo težilo in kar te bo veselilo, in jaslice bova stavila, lepe ko še nikoli. Sama bom pripravila in nabrala mahu, vse te bo čakalo, ko prideš... Nikar ne jokaj, dete moje, saj veš, da mora biti tako.»

«Zakaj?»

«Zato, ker te ima rada tvoja mati.»

«Mati — »

«Ker ti želi samo dobro.»

«Mati — »

«Zato, da ti bo laglje živeti na svetu. Kadar boš velik, se spomni: Tako je želela in zato je delala moja mati! — Mene bo že krila zelena ruša, ti pa se spomni takrat name in pomoli za pokoj moje duše. Iznad zvezd bom gledala nate, iznad zvezd te bom ljubila in prosila, da bo sreča venomer s teboj.»

Toneta so bolele vse te tolažilne besede.

«Pri vas bi ostal, mati!»

Zdaj je tudi njo premagala bolečina. Prižela je sinka k sebi in je zaplakala — — —

Naslednje jutro je Tone odšel z očetom v mesto. Videl je tiste visoke hiše, hodil je po širokih cestah, gledal gospodske ljudi, mislil pa je samo na dom. Kar je počel in kjer je bil, je bila njegova misel doma. Tako se je približal Božič.

Gospodinja, pri kateri je stanoval, je bila vesela, da se vsaj za par dni iznebi dijakov, in jih je točno in vestno odpravila domov. Tone bi bil najraje vriskal od veselja.

— Domov, domov, domov, domov, je sopihal vlak, kadar je proga vodila navkreber.

— Saj grem, že grem, saj grem, že grem, je šlo potlej jadrno navzdol. Na postaji je čakal Tonea najstarejši brat.

«Mati so nekaj bolni.»

«Mati?»

«Saj ni nič hudega; samo toliko sem ti povedal, da se ne prestrašiš, ko prideš.»

Potlej nista govorila vsi pot. Ko je prišel Tone domov, je mati ležala bleda in shujšana.

«Bog te sprimi», se mu je nasmehnil njen oslabele glas.

Tone ni imel besede. Stisnilo ga je v grlu in v očeh ga je zasklelo, ko je stopil k postelji.

«Si se privadil, kaj ne?»

Tone je dihnil:

«Malo že.»

«Vidiš torej! Samo mahu ti nisem pripravila. Ali si žalosten? Le čakaj, drugo leto narediva jaslice.»

«Drugo leto», je ponovil Tone in se je zdrznil. Ni bil žalosten zavoljo mahu, toda mati, mati...

Presedel je pri njej, noč in dan se ni ganil od postelje, dokler ni materi popolnoma zastal glas. Prišel je duhovnik, v hiši je zadišalo po svečah, a v veži so molili domači. Duhovnik je odšel, prihajali so ljudje, tiho kakor sence so prihajali, mati pa je mirno ležala na postelji. Tone je klečal pri njej in ji je držal rdečo svečo. Pri vzglavju je stal oče, okrog postelje bratje in sestre, po sobi pa so klečali ljudje in molili.

«Moli, Tonček, moli! Ti si še nedolžen, moli», mu je jokala sestra, toda Tone ni mogel ničesar. Samo materine oči, ki so bile uprte vanj, je gledal, gledal v strahu, da bi mu ne ugasnile.

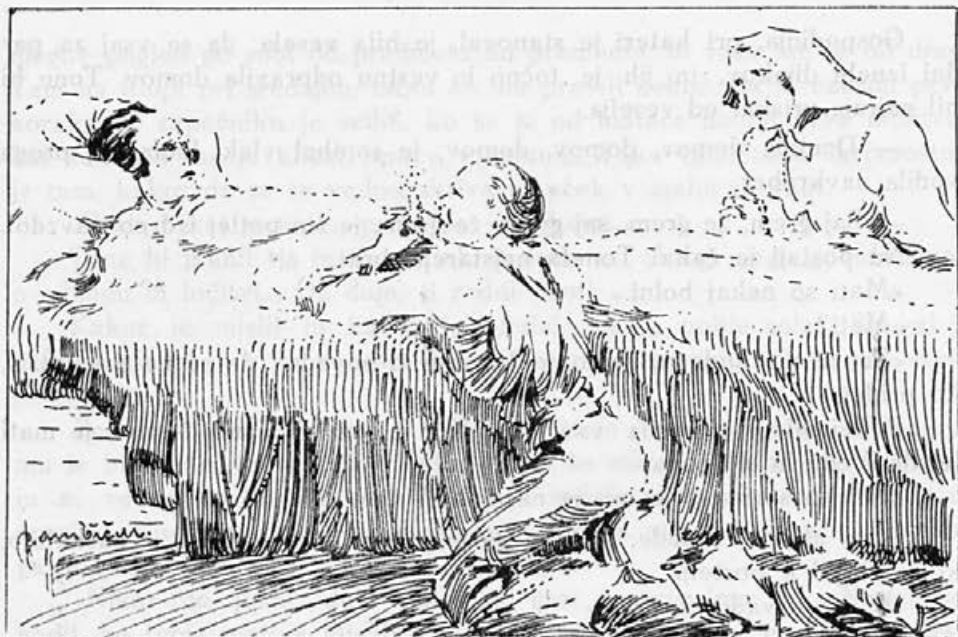
«Mati — »

Zdelo se mu je, da so se zganile njene ustnice, pa se je vzpel k njej, da bi jo slišal.

«Mati — »

Z grozo je začutil, kako je hladen njen obraz, in se je spet zgrudil na kolena.

«Moli, Tonček, moli», je klical tihi glas, v očesu materinem pa se je utrnila solza...

Ko se je Tone po novem letu vračal v mesto, je bil sam. Le iznad zvezd ga je spremljala s svojo ljubeznijo mati, samo iznad zvezd je gledala nanj.

□ □ □ □ □

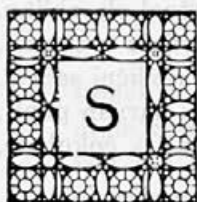
Fran Žgur:

Rojstvo.

Rodila se danes
velika je Luč —
glej, angelji božji
čez nèbes gredo,
zlat nesejo ključ —
Nebesa odpirajo,
strune prebirajo:
Rojen je Bog!
Vse, kamor kane, pesem ía zgane
zemljo, nebo —
Zemlja se stresa, bleščijo nebesa! —
Čuj, človek ubog: —
Pesem iz strune, blažena nada,
pada, naj pada
v Tvoje srce —
naj te presune, izvabi solze;
naj te ljubezen, rože Marije,
Jezus zakrije v svete roke!

K. I.:

„Hrana bogov“.

tari Grki so bili iznajdljivi. Niso iznašli le vrste bogov, ampak so vedeli celo, da uživajo nektar in ambrozijo. Kakšna hrana bi to bila, še danes ne vemo. Učenjaki pa, ki se pečajo z rastlinstvom, so Starim Grkom vendar pomagali iz zadrege. Izbrali so med drevesi eno, ki so mu dali ime «Theobroma», kar pomenja «hrana bogov».

To drevo raste v vročih krajih, posebej v Srednji Ameriki. Beli ljudje so ga spoznali še le po Kolumbovem odkritju. Prvi potniki po Mehiki so najprej ogledovali njegovo seme, ki ima velikost mandlja. Indijanci so namreč zrnje tega drevesa rabili kot denar, kot drobšč. Evropejci so pa kmalu razumeli, kakšno vrednost ima, ter so ga vozili v svojo staro domovino. L. 1606., torej 14 let po Kolumbovi prvi vožnji v Ameriko, se je to seme že predelovalo v Firenci, ki je bila takrat ena prvih trgovskih ljudovlad. Carletti se je pisal mož, ki ga je spravil v trgovino.

Drevo «Hrana bogov» je precej občutljivo. Ne mara solnca, a mora biti na gorkem; ne uspeva dobro, če nima 24—28° C. Dasi hoče toplote, mora imeti dosti vlage, a poleg tega dobra, gnojna in rahla tla. Vetrovi mu škodijo, zato ga mora drugo drevje braniti pred njimi. Ker je tako občutljivo, morajo skrbeti zanj ljudje; skrbijo pa radi, ker to skrb plačuje.

Ljudje ga sadijo. Ko zraste do 1 m visoko, ga začnejo obsekovati. Pustijo mu le krono. Po dveh in pol, treh, petih letih zacvete in sicer kar iz debla. Koncem četrtega leta obrodi prvi sad, tudi kar iz debla. Sad se popolnoma razvije v štirih mesecih; obrodi pa dvakrat na leto. Sad je podoben majhnim, podolgastim bučam, ki imajo znotraj seme. Kakor rečeno, ni to seme večje od mandljev in ga je na vsem drevesu komaj 1 do 2 kg. Domačini mu pravijo «choco», iz česar so napravili Evropejci «kakao».

To seme pa gotovo še ni «hrana bogov», ker ni užitno, temveč grenko in oljnato. Zato se dene na sonce, ki povzroči okisanje. Po štirih ali petih dneh se začne kakao pražiti. Pri tem delu morajo biti previdni. Paziti je treba, da ne zraste toplota čez 100° C, torej ne nad toplino vrele vode.

Ker ima zrnje v sebi okrog 50% tolšče (maščobe), jo včasih iztisnejo iz kakava in nadomestijo z — lojem, ker je cenejši.

Praženo zrnje se potem drobi med valji v prah. Ta prah je še vedno dovolj grenak, zato se mu mora pridejati sladkor. Meša se v razmerju 1 : 15; torej pride na 1 kg kakava 15 kg sladkorja. Če se ta zmes dene v posodi nad ogenj, se napravi gosta tekočina, ki se ohlajena spet strdi. Tako tekočino so si znali tudi Indijanci pripravljati in so ji dejali kakavova

voda: chocolatl (latl pomeni voda v indijski govoric). Pri nas pa se je razširila nova beseda: čokolada.

Kadar imajo testo iz čokolade, mu lahko dajo kakršnokoli obliko. Navadno se delajo plošče, ki se potem s pomočjo stroja zavijajo v staniol, podoben posrebrenemu papirju. V čokolado se stavijo tudi različni sadeži, celo vino in sladke pijače. Slaščice iz čokolade se zavijajo v barvan papir, ker lepe reči mikajo bolj. Tudi grenka zdravila mešajo včas s čokolado, da jih bolniki lažje uživajo.

Čokoladne tvornice se danes najdejo po vseh deželah. Posebno znane so francoske in švicarske. Tvornice v Turinu danes nič ne zacistajajo za temi. Vendar je treba uvažati zrnje iz gorkih krajev, kjer raste drevo «Hrana bogov». Gojenje tega drevesa se je zelo razširilo, ker se čokolada povsod uživa. Azijska otočja ob ravniku so posebno primerna za uspevanje koristne rastline, ki doseže največjo plodovitost z 12. letom in rodi do 30. ali celo do 50. leta.

Koliko se morajo delavci truditi z gojenjem tega drevesa in s pripravo čokolade, navadno nihče ne pomisli, ko uživa to slaščico.

□ □ □ □ □

Janko Samec:

Škrati.

Tiho, tiho, tiše...
zadržujte sapo!
Škrat z rdečo kapo
hodi okrog hiše.

Skozi špranjo škili,
prisluškuje pazno,
kdo kriči tak blazno,
da se Bog usmili?

Pollej jo čez trate
urnih krač ubere,
tam vse svoje brate
v dolgo vrsto zbere.

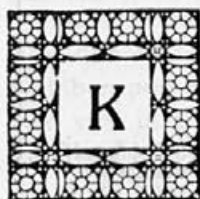
Pa nazaj se vrne,
stopi v sobo z njimi;
k bratcu se obrne:
„Brž, otroka primi!“

„In s seboj ga vzemi
v gozda teme črne,
da se k svoji mami
nikdar več ne vrne.“

Tam pa le naj joka,
naj na glas se dere — —
Takega otroka
naj le volk pobere!“

Ksaver Meško :

Žaba in lastovka.

vak, kvak — kaj boš ti», je govorila žaba mladi lastovki, ki je veselo čvrče poletavala nad tolmunom in si lovila mušice za malco, «kaj boš ti, ki niti plavati ne znaš!»

«Saj znam, gospa», se je branila lastovka, «po zraku plavam.»

«Po zraku plava!» se je zaničljivo zasmejala žaba. «Ta je pa res lepa! Nikoli še nisem slišala tako modre! Noričica, plavati je mogoče vendar samo po vodi.»

«Ko me je pa mati tako učila», se je spet branila lastovka.

«Kvak, tvoja mati!» je ošabno in zasmehljivo vihala žaba svoj tolsti nos. «Posebno modra gospa brž ni bila. O vzgoji vsaj je razumela presneto malo. Pa če že plavaš po zraku, kako da samo z dvema nogama?»

«Peruti so to, gospa.»

«Peruti sem, peruti tja! Samo z dvema znaš, to vidim.»

«Mi zadostujeta. Prav lahko plavam z njima.»

«Kvak! — A povej, če bi ti eno nogo — perut, praviš ti — kdo polomil ali odrezal, ali bi še mogla plavati?»

Lastovka se je zamislila.

«Ne, gospa, z eno samo ne bi mogla», je priznala malodušno.

«Vidiš! Jaz pa plavam, najsi bi mi tudi kdo eno nogo popolnoma odgriznil. Imam še tri! Druga ti je ta, draga moja! Kvak!»

«Veseli bodite, gospa!»

«Tudi sem. In ponosna sem na to, kvak!» se je mogočno napihnila žaba. — «Peti brž tudi ne znaš posebno?»

«Kakor me je mati naučila. Tako, kakor slavček, seveda ne.»

«Kakor slavček!» je zadirčno oponašala in zmerjala žaba; silno za malo se ji je zdelo, da hvali lastovka petje slavčeve, njenega pa nič. «Poznam! Nič posebnega! Kvak, kvak!»

«O, lepo, lepo, gospa!» je vsa navdušena hvalila lastovka.

«Kvak, kvak! Čuden okus in čudna sodba. Vidi se ti, da si še zelo mlada in si hodila v slabo šolo. Morda bi te bilo še mogoče malo poučiti in opiliti. Pazljivo posluhni zdaj mojo pesem!»

Žaba se je napihnila, da bi ji za las golša počila, in je zapela s svojim raskavim glasom mogočno in ošabno: «Kvak - kvak - kvak - hrk - hrrrk - brebekekekoaks - aks.»

«Poskusi zdaj ti, mala», je prigovarjala napol ponosno, napol pokroviteljsko-dobrohotno, ko je odpela svojo simfonijo.

Lastovka je poskusila. Nežno je začvrčala: «Čiri, čiri, trili...»

«Nič ne bo!» jo je oblastno prekinila žaba. «Slaba pamet, nič si ne zapomniš. In nič posluha nimaš.»

«Res, težko si zapomnim, oprostite, gospa», je žalostno priznala lastovka. «Ostala bom rajši kar pri tem, kar znam, kar me je mati naučila.»

«Že vidim, ni ti mogoče pomagati. Do smrti boš ostala taka trepa. Kvak!»

Tedaj je prišel proti tolmunu pastirček. Veselo si je požvižgaval, s tenko leskovko je zamahoval po zraku, da je kar požvižgavala.

Žaba se je ustrašila. Z vso naglico je še zapela svojo himno: «Kvak - kvak - kvak - brebekekekoaks» in je planila v vodo.

Pastirček je pobral kamen in ga zalučal za njo: «Boš tiho, krota grda! V blato se zarij, nesnaga!»

Lastovka se je pa na lahkkih, brzih krilih dvignila v višave.

Pastirček je postal, strmel za njo. Kar blestele so mu mlade oči, ko je mislil in si želel: «Ko bi znal človek letati, kakor ta-le drobna stvarca!»

«Čiri, čiri, trili...» iz sinjih višin...

Poldi Leskovec:

Sirotin Sveti večer.

Sveti večer se je nagnil na zemljo
miren in tih.

Nad zemljico širno nocoj se razgrnil
božji je dih.

Jezušček hodi nocoj po hišah,
darove deli.

K meni golovo pozabil je prili,
ker ga ni.

Alek je tudi nocoj šel z doma
kdo ve kam.

Mamica, tvoj ubogi sinko
ostal je sam.

Ko bi vsaj ti pač mogla priti,
mamica!

A že dva meseca te črna pokriva
zemljica.

Karel Širok:

Jezušček v zibki.

Sveti Jožef ima sivo glavó;
ob pisani zibki sedi
in z brado giblje,
ko Jezusa ziblje
s svojo razkavo rokó.

Marija ima črne lasé;
ob pisani zibki sloni
in detetu šiva krilce,
prelepo belo oblačilce.

Jezušček drobne ročice ima;
v pisani zibki leži
in z rdečimi rožami se igra
in Jožefu in Mariji se smehlja...

Parsifal.

Parsifal je bil še otrok, ko se je mati zatekla ž njim v globok gozd. Njegov oče je bil vitez, ki je padel v boju. Zato se je mati bala, da bo ista usoda zadela tudi sina, če mu ne ostane skrito, kaj je viteštvo.

Toda v gozd pridejo trije bleščeči vitezi in Parsifal strmi nad njih lepoto. Povedo mu, da so vitezi na dvoru kralja Artū. Nič več ni vzdržalo Parsifala, šel je za vitezi, na veliko žalost svoje matere.

Na kraljevem dvoru ni bil spočetka lepo sprejet, a se je kmalu izkazal v bojih. Zato ga je čakalo posebno plačilo: postati je imel vitez Svetega Grala. To je bil kelih z vinom, ki ga je dal Jezus apostolom pri zadnji večerji. Kelih je varoval na daljnem vzhodu, na nepristopni gori, v čudovitem svetišču pobožen in čist mož Titarel.

Do tega svetišča je prišel Parsifal. Dvigne oko in zagleda v zraku belega laboda. Prestreli ga s puščico. Takoj nato primejo Parsifala in peljejo pred varuha templja. Tam vidi umirajočega laboda. Prvič v življenju se mu zasmili zadeta žival, njemu, lovcu, ki ni poznal usmiljenja. Zato zlomi svoj lok in gre v gaj.

V gaju na de prazen oltar. Okrog njega so peli vitezi in modro oblečeni otroci. Ko so končali, začnejo klicati: Gospod, pokaži nam Sveti Gral! Med množico je bil tudi kralj Amfortas, grešnik, ki ni bil vreden dotakniti se božje posode, ki se je med tem pokazala na oltarju.

«Nisem vreden,» se je izgovarjal kralj Amfortas. Odgovarjal mu je skrivnosten glas, naj stori svojo dolžnost.

Komaj pa je kralj dvignil posodo, se je razlila po templu rožnata luč in zdelo se je, da gori kelih in vse svetišče. V tem žaru so izginili vitezi, otroci in kralj

Amfortas. Ostal je Parsifal sam in si ni vedel raztomačiti, kaj se godi. —

Kralj Amfortas bi bil moral čuvati tudi sulico, s katero je bil prebuden Kristus. To sulico mu je ukradel čudodelnik Klingsor, ki ga je tudi ranil ž njo. Zdaj bi bilo treba spet pridobiti to sulico. Tudi svetega keliha bi se morale spet dotikati le čiste roke.

Preprosti in nedolžni Parsifal ni vedel, da je za to določen on sam. Vedel pa je čarovnik Klingsor, ki ni bil vreden, da je med vitezi Svetega Grala. Na vsak način je hotel preprečiti, da bi Parsifal postal varuh dragocenega keliha. Zato ga je zvabil v čudovit vrt in mu čaral vse lepote sveta pred oči, da bi ga oamnil, kakor prej Amfortasa. Neki zlobni ženi, po imenu Kundry, pa je naročil, naj skrbi, da bo Parsifal pozabil na vse, za kar je določen. Toda ni se ji posrečilo, Parsifala ni bilo mogoče odvrniti od njegovih visokih misli. Zato je Kundry poklicala čarovnika in ta je v jezi zagnal sulico, da bi Parsifala prestrašil. Zgodil pa se je čudež, sulica ni ranila nedolžnega. Parsifal jo prime, napravi ž njo križ in isti trenutek izgine zapeljivi vrt, rožni grmi in rastline.

Le Kundry je ležala nezavestna na zemlji. Ko se zdrami s pomočjo puščavnika, ni bila več oni zlobni stvor, ampak ponižna žena, ki hoče popraviti s kesanjem svoje krivde in pomagati svojim bližnjim.

Nekega dne se je napotila po vodo na studenec. Ž njo je šel puščavnik. Tam najdeta črnooblečenega viteza s sulico.

«Ali veš, da si na tleh Svetega Grala?» ga vpraša puščavnik. «Ali veš, da je danes veliki petek?»

Vitez vstane — bil je Parsifal — zasaadi sulico v zemljo in začne moliti. Naposled je vendar našel pot, po kateri

pride k Svetemu Gralu in ki jo je iskal toliko let!

Puščavnik, ki je bil svoj čas ščitono-sec prvega kralja varuha svetega keliha, je spoznal sulico Kristusovo ter je vedel, da je črni vitez določen za gospodarja v zemlji božje posode. Zato ga posveti ob studentu sredi odprtega polja, spokornica Kundry pa mu umije noge.

Parsifal se je hkrati spremenil: prej truden, molčeč in teman vitez, je zdaj postal lep in močan in obraz se mu je zbleščal v nebeški svetlobi. S puščavnikom in s Kundry se napoti zdaj po stezah skrivnostnega gaja k templu.

V templu so že zbrani vitezi in otroci, ki molijo, in je grešni kralj Amfortas, ki vzdihuje zaradi svoje krivde in zaradi ran. Parsifal pa ga ozdravi, zakaj sulica, ki jo je imel v rokah čist človek, je ozdravljala.

Nato prime božjo posodo, jo dvigne ter pokaže kot kralj vitezom Svetega Grala. Čudovito zažari Kristusova kri v njegovih čistih rokah, vse svetišče je polno nepopisnega sijaja.

Objavljamo eno najlepših nemških legend, ki nas spominja na pokrščenje Starih Germanov v prvih stoletjih sred-

nega veka. Tudi »Parsifala« je razkril in uglasbil veliki skladatelj Wagner.

Tomaž Edison.

Tomaž Edison je slaven učenjak, čegar izume občuduje ves svet. Rodil se je l. 1847. v Ohio v Ameriki kot sin revnih staršev. Deček je bil izredno nadarjen, a njegovi roditelji niso imeli toliko premoženja, da bi ga dali v šole. Služil si je kruh s tem, da je prenašal po mestu časopise. O prostem času je kaj rad delal razne kemične poskuse.

Z denarjem, ki ga je privarčeval, si je naredil malo delavnico in tiskarno. Polagoma se je seznanil z brzojavnimi uradniki in strojevodji. Končno je dobil službo pri brzojavnem uradu. To je bilo zanj. Poskušal je vedno, da bi izumil kaj novega, da bi si olajšal delo in izboljšal naprave v uradu.

Kmalu je zaslovel po vsem svetu radi izumov v elektriki in pri brzojavi.

Edison ni nikoli vžival opojnih pijač; vedno je bil abstinent. V svoji mladosti se je na brže iz varčnosti odrekel vsakemu uživanju alkoholnih pijač, pozneje je pa izprevidel, da bi mu bilo pitje le v škodo.

Ko ga je nekdo vprašal, čemu ne pije, ko daje vendar pijača veselje in koražjo, je odgovoril: »Svojih možganov nimam zato, da bi jih zastrupljal.«

KOTIČKARJEM

Brat Ivanček.

Imam bratca Ivančka,
ljubim ga kot ovčica jančka.
Kadar spi, najboljši je;
kadar vstane, mu kri zavre.

V vrtec ne hodi, ker zdijo se mu šolarčki premali,

doma je raje, ker so tu živali;
petelin, kokoš in mačka,
to je najboljša njegova igračka.

Hudoben ni, pa ni prav dober;
boljše, če bi bil dober.
Mama kreča in tepe ga,
oče pa mu potuho da.

Nonček mu jabolko prinese,
sestrica pa mu iz rok odnese;
Ivanček ne more dober bit',
ker je vsak dan jeze sit.

Duša Godina, V. razr., Škedenj.

Prešce.

Pri nas je starodavna navada, da pečejo po kmetskih hišah k praznikom vseh svetnikov majhne hlebečke, ki jih imenujemo prešce ali vahče. Kmetje zmeljejo vsakega žita nekoliko, da dobe moko za prešce. Darujejo jih za duše v vicah, da bi Bog prihodnje leto blagoslovil poljske pridelke.

Revni otroci in odrasli reveži berejo na dan pred vsemi svetniki prešce od hiše do hiše. Otroci letajo veseli z vrečo čez ramo in se skušajo, kateri bo več nabral; stare ženske in starčki pa hodijo počasi, tihi in trudni. V vsaki hiši se mora prešcar zahvaliti za darovano prešco: »Bog plačaj! Bog se usmili duš v vicah!«

Pravijo, da pride tem več duš v nebesa, čim več prešcarjev here prešce. Stari ljudje tudi pripovedujejo, da mora prešcar položiti največjo prešco na travo in vso travo pod njo prešteti; na praznik vseh svetnikov

pa toliko molitvic zmoliti za duše v vîch, kolikor je naštel trave pod preščo. Reže prešče posuše, da jim ne splesnejo, ker jih imajo za dalje časa. Likar Štefka,

učenka 6. š. l. v Sp. Idriji.

Naša koklja.

Imamo rjavo koklo, ki nosi lep čopek na glavi. Je materina. Sedaj je stara komaj eno leto, pa ima že 14 piščet. A bilo jih je 17. Ko je bila koklja še majhna kokoška, ji je zlomil petelin eno perutnico, ker je bil nanjo hud. Zato smo ji rekli: kokoš z zlomljeno perutnico. Jaz ji pravim kokica, ker je tako lepa in prijazna. Če me le vidi, že priteče k meni. Imam jo močno rada.

Ko se je naveličala nesti jajčka, je pričela kločiti. Dali smo ji valiti 20 jajec. Komaj je izvalila prvih pet pišek, je eno pojedla grda muca. Mislila je najbrž, da je miška. Ko so se izlegla še druga piščeta in so že imele male peruti, je eno utonilo v gnojni jami. Koklja ni tega opazila, ker ni nič žalostna. Morebiti še ne pozna vseh, ali pa ne zna šteti svojih otrok.

Ali glej nesrečo! Grdi orel je odnesel lepega rjavega piščanca, še preden se je koklja zavedla od strahu, ker je zagledala hudega sovražnika. Ustrašila se je pa tako, da je čepela ves dan pod kozolcem in gledala na eno oko, kje se zopet prikaže črdogledi ropar. Če je le prifrčal vrabec, je hitro poklcala svoje malčke in jih skrila pod krila.

Danes pa je hotela ugrabiti nesrečni koklji vrana zopet enega mladiča. Ljuta mati ga ji je komaj ubranila.

Jaz pa sem hudo žalostna, ker vidim, koliko sovražnikov imajo te male in nedolžne živalice.

Fanika Mohorič,

učenka, Ledine pri Idriji.

Kdo je bil večji slepar?

(To smešnico sem spisala, kakor sem si jo zapomnila iz neke stare knjige).

Imeniten meščan je gledal z okna svoje hiše na konjski trg in opazil, da se cigan in Jud zelo živahno dogovarjata za konja. Bil je radoveden, kateri izmed njiju je pri kupčiji premetnejši. Zato pokliče najprej cigana k sebi in ga vpraša: «Kaj sta delala z Judom na trgu?» Cigan odgovori: «Jaz sem mu konja prodal.» «Za koliko?» «Za 25 Lir.» «Pojdi no, kdo ti bo verjel, da si prodal konja za 25 Lir!» «Kaj sem hotel, konj je bil kruljav.»

Meščan odpravi cigana in pokliče Juda: «Kaj pa misliš, da greš kupit kruljavega konja?» Jud pravi: «Saj ni kruljav, le prav ni pokovan, zato šepa.» Nato pride zopet cigan. «Ti cigan si neumen, tvoj konj ni kruljav, le prav ni podkovan.» «Ne,» reče cigan, «konj je res kruljav; jaz sem ga dal

nalašč slabo podkovati, da bi kupec mislil: konj ni prav podkovan, zato krulja.»

Potem pokličejo zopet Juda. «Vendar si se ti ujel!» mu reče gospodar in mu pove, kaj je cigan storil.

Jud pa samozvestno odvrne: «Jaz sem se že zavaroval za vse slučaje in plačal konja s ponarejenim petindvajsetakom.»

Marta Berrini, Narin.

Ko sem začel hoditi v šolo.

Prvo leto sem začel hoditi v šolo na Veliko Bukovico. Zjutraj ob 9. uri me je peljala mama zapisat. Dela me je sedeti v tretjo klopo. Potem so me zapisali. Bil sem v šoli dopoldne. Tisto leto me je učil gospod učitelj Horvat Rudolf. Še sedaj se ga spominjam, kako nas je učil. Kadar smo se na berilu učili, smo pri črki b vsi z rokami tolkli po klopih in dejali «bombrbom». Gospod Horvat je bil jako priazen. Učil nas je brati in na tablice smo pisali. Ugajalo mi je v šoli. Vsako jutro, ko je bila šola, smo šli čakati gospoda. Potem pa smo šli z njim v šolo. Spominjam se ga še dandanes.

Mavrič Anton, Trnovo.

Udomačena kavka.

Ko sem nekega vročega poletnega dne iskal tele, ki je zaradi pikanja zbežljalo, me je zanesla pot skozi hosto, kjer so bila tudi velika drevesa. Hotel sem se ogniti debelemu hrastu, ko zaslišim pod njim mlo čvkanje. Takoj sem vedel, da mora biti majhen ptič, ki je padel iz gnezda. Pogledam po travi in dobim še napol golo kavko, ki je odprla kljunček, misleč, da ji je mati prinesla hrane. V srce se mi je zasmilila. Pobral sem jo in del v nedra. Kmalu najdem tudi tele in šel sem s kavko in teletom domov.

Pridno sem pital kavko, dokler se ni naučila frlet in sama iskati hrane. Nazival sem jo Pika. Bila je prav priljudna in vsem v zabavo. Uganjala je smešne burke in se je večkrat sprla z mačko in s kokoši. Prav ko sem jo hotel učiti govoriti, mi manjka in ni ne sluha ne duha po nji. Lahko si mislite mojo žalost.

Kjuder Drago, učenec v Kazljah.

Nesreča pri hiši.

Nekega dne sem šel obiskat svojega prijatelja v neko hišo. Nesel sem mu knjigo «Martina Krpana». Ko sem prišel tja, sva začela gledati knjige. Potem sem šel kmalu domov. Ko pridem domov, sem šel v hlev pogledat. Nato vidim kravo, ki se je raztegnila. Grem bliže in vidim, da je krava poginila. Hitro sem tekkel v hišo povedat, kaj se je zgodilo. Nato so tekli v hlev, pa niso mogli več pomagati živali. Drugi dan je prišel zdravnik, da bi jo pregledal. Ko jo je rezal, ji je našel v želodcu žico. Potem so jo zakopali. Derenčin Albert, Trnovo.

Zvezda vodnica na nebu žari,
v blevcu ob jaslicah Mali kleči,
v jaslicah Jezušček majhen leži —
v dalji se angeljsko petje glasi ...

